

Krigets sår oläkta i Belgien

Över två tusen kollaboratörer saknar rösträtt i nyval

Svenska Dagbladet 20/11-91

101072

ANTWERPEN (SvD)

● När Belgien går till nyval den 24 november finns en grupp om minst 2 500 medborgare som inte tillåts att rösta. De stod på de tyska ockupanternas sida under andra världskriget och är alltså framtagna sina civila och demokratiska rättigheter.

I Danmark, Nederländerna, Frankrike och andra länder som direkt eller indirekt påverkades av kriget har frågan om kollaboratörernas skuld däremot avslutats, i alla fall formellt och legalt genom olika amnestiförfaranden. Men i Belgien tycks krigets skuggor inte försvinna och kollaboratörernas synder är alltså en brännhet politisk fråga, om än så känslig att många som SvD talat med uppenbarligen blir djupt illa berörda när ämnet förs på tal.

– Krigsåren har lämnat ett djupt trauma som ännu inte avslutats i Belgien, förklarar professor Luc Huyse vid Leuvens universitet. Han publicerade nyligen ett omfattande vetenskapligt arbete om det som här kallas repressionen, de rättsliga processerna mot påstådda eller verkliga kollaboratörer.

Måste förlåta

– Vi måste hitta en formel för att lösa frågan principiellt, en gång för alla. Vi måste förlåta, men inte glömma. Men en generell amnesti är en politisk omöjlighet i Belgien, konstaterar professor Huyse.

Egentligen går historien så långt tillbaka som till 1830, när det belgiska konungariket skapades artificiellt som ett slags buffertstat i turbulensen efter Napoleonkrigen. Vallo-

ner och flamländare, alltså så olika grupper, smältes samman i en nation. Det är ingen tillfällighet att nyvalet utlöses av en regeringskris skapad av principiella motsättningar mellan vallonska, fransktalande regeringspartier och de flamländska, nederländsktalande. I dessa motsättningar finns förklaringen till amnestins omöjlighet i Belgien.

Efter kriget kom beskjällningarna, lynchingarna och 242 legala avrättningar. Totalt nära 400 000 akter upprättades över misstänkta eller dömda kollaboratörer, det motsvarar knappt fem procent av Belgiens befolkning. Majoriteten av alla dessa akter har flamländskt ursprung.

Flest kriminella

– Många glömmar att den s k kollaborationen också var utbredd i Vallonien (95 180 akter) men där var de flesta kriminella eller gjorde vad de gjorde för ekonomisk personlig vinning. Jag står för mina handlingar som jag utförde av ideologiska och politiska skäl. Jag var flamländsk nationalist och jag är det alltså, säger Jef.

Han är i dag 78 år gammal och bor i Antwerpen. Efter kriget dömdes han till livstids fängelse för politiskt samarbete med ockupationsmakten men släpptes efter bara fem och ett halvt år. Efter att ha väddat till konungen har han till viss del fått tillbaka sina civila rättigheter men lever alltså på en minimal pension. Och han kommer inte att rösta vid nyvalet.

Det är personer som Jef som gör problemet med ockupationskollaboratörer så svårt i Belgien. Under kriget såg många flamländare en möjlighet att bryta sig loss från det då rikare Vallonien för att skapa en ny stat tillsammans med Nederländerna i ett nytt germanskt Europa.

Inför nyvalet är situationen på många sätt densamma i dag, Flandern är dock i dag den ekonomiskt sett rikare provinsen och de nationalistiska frågorna står högt på alla de flamländska partiernas valmanifest, från regerande kristdemokrater, via liberaler, nationalistpartiet Volksunie, de flamländska socialisterna (som brutit med bröderna i Vallonien) och till det högerextremistiska Vlamse Bloc.

Vallonerna betraktar den flamländska nationaliströrelsen med stor skepsis och kan lätt härleda både individer och åsikter från dagens valrörelse direkt tillbaka till lidandet under den tyska ockupationen.

Kräver amnesti

Varje gång som frågan om amnesti eller upprättelse för dem som dömdes eller utpekades som kollaboratörer kommer upp säger den fransktalande delen av parlamentet bestämt nej medan Vlamse Bloc kräver öppen amnesti.

– Det är ovärderligt en demokratisk nation att inte kunna lösa den här frågan, säger Hugo Hermans, parlamentsledamot och sekreterare i det mer liberala flamländska nationalistpartiet Volksunie.

Låt oss glömma prestige och ordet amnesti, men vi måste avsluta det andra världskriget med en principiell lösning.

Totalt sett handlar i dag amnestifrågan inte om så värst många individer. Akterna finns visserligen där men rent fysiskt är det 4 000–5 000 personer. Män och kvinnor som förlorat sina pensionsrättigheter, sin rösträtt eller möjligheten att arbeta i offentlig tjänst.

En annan grupp består av 300–600 individer som lever i exil men är förbjudna att återvända till Belgien, om de inte vill gå direkt i fängelse. Varje gränspostering har en sådan lista med namn. Ett okänt antal lever dock i Belgien i dag under nya identiteter.

Belgisk inrikespolitik kan vara pragmatisk. Under den senaste koalitionsregeringens tid har ett antal akter, kanske ett 100-tal, "justerats" individuellt av sociala och ekonomiska hänsyn.

Problemet dör bort

Någon generell amnesti för kollaboratörer kommer sannolikt inte att ges i Belgien under överskådlig tid. För varje dag dör också problemen, bokstavligen talat, bort.

Om några år, vid nästa belgiska val, är det kanske bara några hundra kvar av dem som är berövade sin rösträtt och då närmar sig amnestifrågan sin fysiska lösning.

– Men traumat, och vetskapen om att vi aldrig formellt gjort upp med det förgångna, kommer att finnas kvar, säger professor Luc Huyse.

ROGER JANSSON

Kjell Knut Baardsef

*Denne artikkelen fant jeg i Svenska Dagbladet.
Den viser at vi tross alt kom oss bedre
gjennom okkupasjonstiden enn Belgia.
Venlig hilsen
Kjell Knut Baardsef
22/11-91*